

Warszawa, 17-12-2024 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.7016.2.2024.AMB

Pani

Agnieszka Dziemianowicz-Bąk

Minister Rodziny, Pracy

i Polityki Społecznej

Ministerstwo Rodziny, Pracy

i Polityki Społecznej

ePUAP

Szanowna Panie Minister!

Uprzejmie dziękuję za uwzględnienie zgłoszonych przez mnie uwag do projektu ustawy o zawodzie psychologa oraz samorządzie zawodowym psychologów (UD58), dotyczących poszanowania praw odbiorców świadczeń psychologicznych będących osobami małoletnimi i ubezwłasnowolnionymi, zasad odmowy udzielenia świadczeń psychologicznych, zasad zwalniania psychologa z obowiązku zachowania tajemnicy oraz postępowania dyscyplinarnego. W związku z przesłaniem zmienionego projektu ustawy, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264 ze zm.), uprzejmie przedstawiam opinię na temat aktualnej wersji projektu. Będę wdzięczny za jej uwzględnienie podczas dalszych prac legislacyjnych.

I. Uwagi do aktualnej wersji projektu

Zgoda na podjęcie i wykonywanie świadczeń psychologicznych

Zgodnie z art. 25 ust. 2 projektowanej ustawy, w przypadku, gdy odbiorcą świadczeń psychologicznych jest małoletni lub osoba ubezwłasnowolniona, zgodę na podjęcie i

wykonywanie świadczeń psychologicznych wyraża jego przedstawiciel ustawowy, a w sytuacji braku przedstawiciela ustawowego opiekun faktyczny, o którym mowa w art. 3 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2024 r. poz. 581), po otrzymaniu informacji o prawach odbiorcy świadczeń psychologicznych określonych w ustawie oraz celu i zakresie planowanych świadczeń psychologicznych.

W świetle powyższego należy zauważyć, że projektodawca nie przewidział jednak sytuacji, gdy odbiorca nie ma przedstawiciela ustawowego bądź opiekuna faktycznego lub też gdy porozumienie się z ww. osobami jest niemożliwe. W tym zakresie celowe wydaje się wprowadzenie regulacji analogicznej do art. 32 ust. 2 i 8 ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentysty (Dz. U. z 2024 r. poz. 1287 ze zm.; dalej jako: UZL), który to przepis przewiduje w takiej sytuacji konieczność uzyskania zezwolenia sądu opiekuńczego.

Tajemnica psychologiczna po śmierci odbiorcy świadczeń psychologicznych

Zgodnie z art. 27 ust. 5 projektowanej ustawy, psycholog jest związany tajemnicą również po śmierci odbiorcy świadczeń psychologicznych, chyba że zgodę na ujawnienie tajemnicy wyrazi osoba bliska w rozumieniu art. 3 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Osoba bliska wyrażająca zgodę na ujawnienie tajemnicy, może określić zakres jej ujawnienia, o którym mowa w ust. 4.

Przewidziana regulacja nie uwzględnia jednak ani sytuacji wystąpienia konfliktu między osobami bliskimi co do ujawnienia tajemnicy, ani kwestii poszanowania wyrażonej za życia decyzji odbiorcy świadczeń psychologicznych dotyczącej nieudostępniania, także osobom bliskim, informacji objętych tajemnicą po jego śmierci¹. W mojej ocenie przepisy w tym zakresie winny, po pierwsze, pozwalać na rozwiązanie praktycznych trudności w sytuacji konfliktu między osobami bliskimi, a nadto stwarzać ramy prawne dla respektowania wyrażonej za życia woli odbiorcy

---

¹ Por. też opinię RPO dot. nieobowiązujących już regulacji dot. zwalniania z tajemnicy lekarskiej, które w znacznej mierze były analogiczne do przepisów przyjętych w opiniowanym projekcie ustawy,

<https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/RPO%20w%20sprawie%20zmian%20regulacji%20prawnych%20w%20zakresie%20obowi%C4%85zku%20zachowania%20tajemnicy%20lekarskiej%20po%20%C5%9Bmierci%20pacjenta.pdf>, dostęp: 17.12.2024 r.

odnoszącej się do dostępu do dotyczących go danych objętych tajemnicą, w tym danych wrażliwych.

Zaznaczenia wymaga, że problem ten został np. dostrzeżony na gruncie ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentysty (art. 40 ust. 3–3d UZL), a także w analogiczny sposób uregulowany w odniesieniu do udostępnienia po śmierci pacjenta dokumentacji medycznej (art. 26 ust. 2–2c ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta).

Jednocześnie wskazać należy, że na mocy art. 28 ust. 4 projektowanej ustawy, do udostępniania dokumentacji psychologicznej odpowiednie zastosowanie będą miały przepisy rozdziału 7 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, a więc także powołany wyżej art. 26 tejże ustawy, który reguluje sytuację rozwiązywania konfliktu między osobami bliskimi czy postępowania w przypadku sprzeciwu pacjenta wyrażonego za życia. Tym bardziej więc dla zachowania spójności przyjętych regulacji zasadne wydaje się uregulowanie zasad zwalniania psychologa z obowiązku konfidencji po śmierci odbiorcy we wskazanym wyżej zakresie.

Dodatkowo, w mojej ocenie, doprecyzowania wymaga sposób zwalniania psychologa z obowiązku zachowania tajemnicy po śmierci w sytuacji, gdy odbiorcą świadczeń psychologicznych była jednocześnie więcej niż jedna osoba².

Dostęp do akt postępowania w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej psychologów

Wątpliwości może budzić wprowadzone w projekcie ustawy ograniczenie w dostępie do akt postępowania w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej psychologów. Zgodnie bowiem z art. 70 ust. 2 projektowanej ustawy, rzecznik dyscyplinarny – a w postępowaniu przed sądem psychologów właściwy sąd psychologów – może w drodze postanowienia, odmówić udostępnienia akt, jeżeli sprzeciwia się temu dobro postępowania w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej psychologów.

Należy podkreślić, że dostęp do akt postępowania to jeden z elementów prawa do obrony, o którym stanowi art. 42 ust. 2 Konstytucji RP. Zakorzenie prawa do obrony

---

² W projekcie kwestia ta, po uwzględnieniu zgłoszonych przeze mnie uwag, została uregulowana wprost jedynie w sytuacji zwalniania z obowiązku zachowania tajemnicy za życia odbiorcy.

w konstytucyjnej zasadzie demokratycznego państwa prawnego powoduje, że odnosi się ono nie tylko do postępowania karnego, ale także innych postępowań toczących się w przedmiocie odpowiedzialności o charakterze represyjnym³, w tym też więc do odpowiedzialności dyscyplinarnej. Na gruncie procedury karnej poszanowanie prawa dostępu do akt postępowania na etapie postępowania jurysdykcyjnego przejawia się w zasadzie nieskrępowanej możliwości zapoznania się z materiałem dowodowym (art. 156 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego, Dz. U. z 2024 r. poz. 37 ze zm.; dalej jako: KPK). Odmienne kwestia ta uregulowana jest w odniesieniu do postępowania przygotowawczego, gdzie – z uwagi na charakter tego postępowania – dostęp do akt postępowania może być ograniczony dla zapewnienia prawidłowego toku postępowania lub ochrony ważnego interesu państwa (art. 156 § 5 KPK)⁴.

Kwestia dostępu do akt postępowania w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej psychologów nie została osobno uregulowana w projekcie ustawy, wobec czego w tym zakresie odpowiednie zastosowanie znajdą powołane wyżej przepisy KPK na mocy odesłania z art. 124 projektowanej ustawy, przy czym standard wynikający z art. 156 § 1 KPK winien być odniesiony do postępowania przed sądem psychologów, a ten wynikający z art. 156 § 5 KPK – do postępowania wyjaśniającego. Podkreślenia wymaga, że odpowiednio stosowane przepisy KPK dają podstawę do ograniczenia dostępu do akt postępowania wyjaśniającego.

Jednocześnie jednak art. 70 ust. 2 projektowanej ustawy pozwala na daleko idące ograniczenie dostępu do akt postępowania⁵, także na etapie postępowania przed sądem psychologów, poprzez odwołanie się do nieostrego pojęcia dobra postępowania. W praktyce rozwiązanie to może prowadzić do arbitralnego pozbawienia dostępu obwinionego psychologa do akt postępowania, a tym samym ograniczenia bądź wręcz uniemożliwienia mu obrony. W mojej ocenie, takie rozwiązanie może rodzić wątpliwości co do zgodności z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP.

---

³ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z: 4.07.2002 r., P 12/01; 3.11.2004, K 18/03; 19.03.2007, K 47/05.

⁴ Ten standard dotyczący dostępu do akt postępowania znajduje zastosowanie z uwagi na odpowiednie stosowanie przepisów procedury karnej, m.in. w odniesieniu do postępowania w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy czy adwokatów (art. 112 ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich, Dz. U. z 2021 r. poz. 1342; art. 95n ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze, Dz. U. z 2024 r. poz. 1564).

⁵ Nawet uwzględniając kontrolę postanowień ograniczających dostęp do akt postępowania, którą sprawować mają sądy psychologów.

II. Nieuwzględnienie wcześniejszych uwag

Niezależnie od powyższego, uprzejmie dziękuję za stanowisko Pani Minister w odniesieniu do innych zgłoszonych przeze mnie w piśmie z 29 lipca br. uwag. Pragnę jednak zaznaczyć, że moje wątpliwości budzą wyjaśnienia dotyczące objęcia zakresem znaczeniowym pojęcia „wykonywanie zawodu psychologa” także prowadzenia przez psychologa badań naukowych i prac rozwojowych w dziedzinie psychologii, jak również działalności dydaktycznej w zakresie psychologii, a w konsekwencji zastosowanie wszystkich zasad dotyczących wykonywania zawodu psychologa (w tym m.in. wykonywanie go zgodnie z aktualnym stanem wiedzy psychologicznej) także w odniesieniu do tego rodzaju działalności. O ile nie sposób nie zgodzić się z tezą, że wolności gwarantowana w art. 73 Konstytucji RP nie ma charakteru absolutnego i może podlegać ograniczeniom, o tyle wprowadzone rozwiązania nie mogą w szczególności ingerować w istotę tej wolności. Tymczasem tego rodzaju zastrzeżenia, jak wskazywałem w przeszłości, mogą budzić projektowane przepisy. Dla przykładu, projektowana regulacja w praktyce stwarzać będzie m.in. możliwość do pociągnięcia do odpowiedzialności dyscyplinarnej psychologa prowadzącego w sposób rzetelny nowatorskie badania naukowe, które nie są zgodne z aktualnym stanem wiedzy psychologicznej, tym samym negatywnie rzutując na rozwój tego obszaru nauki.

III. Uwagi Polskiego Towarzystwa Psychologicznego

Dodatkowo, pragnę wskazać, że wątpliwości dotyczące obecnego brzmienia projektu ustawy w trakcie prac legislacyjnych, a także w kierowanej do mnie korespondencji, zgłosiło Polskie Towarzystwo Psychologiczne. W szczególności wskazało na:

- Nieuwzględnienie zgłaszanej przez liczne gremia psychologów uwagi, że psycholog realizujący świadczenia zdrowotne wykonuje zawód medyczny. Jak wskazano w skierowanej do mnie korespondencji, psycholodzy w ramach pracy w ochronie zdrowia udzielają świadczeń zdrowotnych w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 146 ze zm.), polegających na wykonywaniu czynności opisanych w art. 23 projektowanej ustawy. W konsekwencji PTP za niezrozumiałe uznaje przyjęcie, że psycholog udzielający świadczeń zdrowotnych nie wykonuje zawodu medycznego, a jedynie jest inną osobą uczestniczącą w udzielaniu świadczeń zdrowotnych.

- Nieuwzględnienie przez projektodawcę szczególnej sytuacji psychologów udzielających świadczeń psychologicznych w placówkach ochrony zdrowia. Jak wskazano w skierowanym do mnie piśmie, dokumentacja psychologiczna w placówkach ochrony zdrowia nie jest prowadzona poza elektronicznym systemem dokumentacji medycznej. W konsekwencji, zdaniem PTP, wątpliwości interpretacyjne mogą budzić właściwe zasady dotyczące zasad prowadzenia i udostępniania dokumentacji psychologicznej.
- Nieuwzględnienie wprost w projektowanych przepisach ustawy psychoterapii jako świadczenia psychologicznego, co może rodzić praktyczne wątpliwości interpretacyjne co do zakresu świadczeń, do których udzielania uprawniony będzie psycholog.
- Nieuwzględnienie szeregu propozycji pro jakościowych, zmierzających do zagwarantowania, że świadczenia psychologiczne będą udzielane przez osoby dysponujące odpowiednią wiedzą i doświadczeniem, w tym w szczególności niewprowadzenie obowiązku poddania się przez psychologa superrewizji.

Mając na uwadze powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich, będę wdzięczny za wskazanie przyczyn, dla których ww. postulaty środowiska psychologów nie zostały uwzględnione w pracach nad projektem ustawy.

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-wydano i podpisano elektronicznie/